

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

КАРАСЬОВА ЛАРИСА АНАТОЛІВНА

УДК 378.6:356.13:81'243 (043.3)

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ
У ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Державна прикордонна служба України.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент

Цвяк Лариса Вікторівна,

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, доцент кафедри німецької та другої іноземної мови.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України

Бутенко Володимир Григорович,

Херсонський факультет Одеського державного університету внутрішніх справ, професор кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін;

кандидат педагогічних наук

Мішенюк Роман Миколайович,

Донецько-Луганське регіональне управління Державної прикордонної служби України, начальник відділу по роботі з персоналом.

Захист відбудеться «25» жовтня 2019 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgra.km.ua.

Автореферат розісланий «23» вересня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Україна чітко визначила політичні вектори, зорієнтовані на ідеологію її входження в міжурядові наднаціональні європейські освітні структури та спільний європейський освітній простір. Фундаментальним принципом розбудови цих інтеграційних стратегій є логіка послідовного, поетапного впровадження Європейських освітніх стандартів. Інтегрування України у світову співдружність, приєднання країни до Болонської конвенції (1999 р.) потребує реформування та оновлення змісту освіти, приведення його у відповідність до сучасних потреб суспільства.

Серед пріоритетних завдань державної політики в галузі освіти є індивідуалізація та диференціація освітнього процесу, реалізація особистісно орієнтованого навчання в процесі іншомовної підготовки у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ). Нові особистісно орієнтовані педагогічні технології, що базуються на принципах гуманістичної педагогіки, викликають потребу в самостійній роботі як одній з основних форм організації освітнього процесу.

Вітчизняні та закордонні науковці приділяють значну увагу проблемам організації та оптимізації освітнього процесу. Фундаментальні психолого-педагогічні концепції формування і розвитку особистості розкрито в працях відомих вчених Л. Виготського, В. Давидова, О. Леонтьєва та ін. Проблемам професійної підготовки фахівців присвячені праці А. Алексюка, О. Гуменюк, А. Лігоцького та ін. Питання індивідуалізації, диференціації та використання технології особистісно орієнтованого навчання досліджували Л. Карташова, О. Пехота, Є. Полат, Л. Романишина, А. Старєва, І. Якиманська та ін. Принципи організації самостійної роботи в підготовці майбутніх фахівців у процесі вивчення суспільних та гуманітарних дисциплін розглядалися в наукових дослідженнях С. Заскалети, Т. Лободи, А. Цюприка та ін. Окремі питання індивідуалізації навчання у військових закладах вищої освіти розглядали О. Волобуєва, В. Гапонова та ін.; використанню засобів інформаційно-телекомунікаційних технологій у процесі мовної підготовки у ВВНЗ та проблемам оптимізації навчання іноземних мов курсантів присвятили дослідження І. Блощинський, О. Бернацька, Н. Мильцева, О. Назола, Д. Таушан, А. Янковець та ін.

Результати аналізу наукових досліджень свідчать, що дослідники країн близького та далекого зарубіжжя (О. Гайдамак, Т. Єлканова, О. Єлчанінова, Г. Єльнікова, Ю. Конаржевський, Т. Камаєва, І. Корнеєва, О. Назначило, В. Омельченко, В. Радкевич, С. Трофіменко, О. Шевченко, Д. Фулер, Х. Хершген та ін.) розглядають окремі аспекти проблеми розвитку інформаційно-аналітичної компетентності (далі – ІАК) керівників, менеджерів та інших фахівців. Вітчизняні учені (О. Бескровний, Н. Гайсинюк, Н. Зінчук, Н. Лобач, Л. Петренко, І. Савченко, В. Ягупов та ін.) вивчають цю проблему в контексті підготовки фахівців у системі професійної освіти.

Проблема наукового обґрунтування педагогічних умов формування ІАК майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки до цього не була предметом спеціального дослідження. Між тим, актуальність дослідження зумовлена підвищенням вимог до професійної підготовки фахівців, сучасними тенденціями розвитку освіти в напрямі самостійної пізнавальної діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу, потребами впровадження сучасних педагогічних технологій в освітній процес у ВВНЗ, необхідністю створення педагогічних умов у професійній підготовці курсантів до майбутньої діяльності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив виділити наявні *суперечності* в процесі іншомовної підготовки між:

- вимогами суспільства до якості формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників і недостатньою розробленістю окремих аспектів зазначеної проблеми;

- необхідністю вдосконалення професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки, упровадження в цей процес сучасних педагогічних технологій і домінуванням традиційних підходів;

- усвідомленням потреби у формуванні інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки і недостатнім змістово-технологічним забезпеченням цього процесу;

- об'єктивно зростаючою потребою у фахівців із високим рівнем професійної компетентності та відсутністю обґрунтованої моделі формування ІАК майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки.

Отже, соціальна значущість, недостатня розробленість окремих аспектів зазначеної проблеми, потреба удосконалення професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки та впровадження в цей процес сучасних педагогічних технологій зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилось відповідно до плану наукової і науково-технічної діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (далі – НАДПСУ). Базою для підготовки дисертації стала науково-дослідна робота «Теоретичні засади формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки» (шифр № 218-0110 І). Роль здобувача у виконанні цієї роботи полягає у визначенні сутності інформаційно-аналітичної компетентності, а також у визначенні компонентів, критеріїв, показників і характеристики рівнів її сформованості в здобувачів вищої освіти ВВНЗ у процесі іншомовної підготовки.

Тему дисертації затверджено вченою радою НАДПСУ (протокол № 18 від 28.09.2012 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 9 від 23.12.2014 р.).

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов і структурно-логічної моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-

прикордонників на засадах особистісно орієнтованого підходу в процесі вивчення іноземних мов.

Для досягнення мети дослідження було передбачено розв'язати такі **завдання**:

1. Визначити теоретичні основи формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників на засадах особистісно орієнтованого підходу та її особливості.

2. Визначити компоненти, критерії, показники та охарактеризувати рівні сформованості інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки.

3. Обґрунтувати та експериментально перевірити сукупність педагогічних умов формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки на засадах особистісно орієнтованого підходу.

4. Розробити структурно-логічну модель формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі вивчення іноземних мов на засадах особистісно орієнтованого підходу.

Об'єкт дослідження – іншомовна підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників на засадах особистісно орієнтованого підходу в процесі іншомовної підготовки.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки буде ефективним, якщо базуватиметься на структурно-логічній моделі, дієвість якої забезпечуватиметься педагогічними умовами:

– побудова освітнього процесу на засадах особистісно орієнтованого підходу з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки;

– створення інформаційного середовища в підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників;

– організація самостійної роботи майбутніх офіцерів-прикордонників з використанням інформаційно-комунікативних технологій у процесі іншомовної підготовки.

У процесі дослідження були використані такі **методи**: *теоретичні* – аналіз (ретроспективний, порівняльний), синтез, узагальнення і систематизація наукової літератури та нормативних документів (програм, навчальних планів) – для з'ясування стану розробленості проблеми в педагогічній теорії та практиці, визначення сутності, структури й змісту інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, визначення компонентів, критеріїв, їхніх показників і рівнів її сформованості; обґрунтування педагогічних умов такого процесу; моделювання – для розробки структурно-логічної моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки; *емпіричні* – тестування,

опитування, анкетування, метод експертних оцінок (визначення стану розвиненості зазначеної компетентності), педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний) – для перевірки гіпотези і ефективності педагогічних умов формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників; методи статистичної обробки результатів і перевірки гіпотези.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

уперше обґрунтовано педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки (побудова освітнього процесу на засадах особистісно орієнтованого підходу з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки; використання інформаційних технологій як засобу створення інформаційного середовища у підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників; організація самостійної роботи майбутніх офіцерів-прикордонників з використанням інформаційно-комунікативних технологій); *розроблено* структурно-логічну модель формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки, яку утворюють організаційний, практичний і результативний блоки; визначено зміст і структуру поняття «інформаційно-аналітична компетентність майбутнього офіцера-прикордонника» як єдність ціннісно-мотиваційного, когнітивного-операційного, діяльнісного та рефлексивного компонентів;

удосконалено критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та суб'єктний), показники рівнів сформованості інформаційно-аналітичної компетентності (низький, достатній, високий) майбутніх офіцерів-прикордонників;

подальшого розвитку набули теоретичні та методичні аспекти фахової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників за рахунок визначення сутності, структури та особливостей змісту інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблено методичні рекомендації для викладачів кафедр іноземних мов вищих військових навчальних закладів щодо формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки та мультимедійний посібник з творчими завданнями (Карасьова Л. А., Загорулько С. В., Джужа А. А. Транснаціональні виклики: організована злочинність: навч. посіб. 2018.

URL: <http://electronicstudybooks.in.ua/index.php/spetsialni/transnational-challenges-organized-crime>); використанні результатів дослідження для вдосконалення змісту навчальних планів і програм навчальних дисциплін гуманітарного спрямування та змісту навчальної дисципліни «Практичний курс основної іноземної мови (англійської)» для майбутніх офіцерів-прикордонників факультету іноземних мов і гуманітарних дисциплін НАДПСУ.

Результати дослідження використано у вищих військових навчальних закладах силових структур та правоохоронних органів для розробки навчальних та навчально-методичних посібників з метою їхнього використання в професійній підготовці майбутніх офіцерів.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (акт про впровадження від 24.01.2019 р.), ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (акт про впровадження № 399/01-14 від 25.03.2019 р.), Національної академії Національної гвардії України (акт про впровадження від 25.02.2019 р.), Військової академії (м. Одеса) (акт про впровадження від 26.03.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові положення, висновки і пропозиції в дисертаційній роботі сформульовані автором та є її власним науковим доробком. У працях, виконаних у співавторстві, дисертанту належать: обґрунтування структури інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, її компонентів, критеріїв та рівнів сформованості [6]; особливостей використання Інтернет-технологій у освітньому процесі закладу вищої освіти [10]; необхідність формування критичного мислення як засобу інтенсифікації іншомовної підготовки у ВВНЗ [14]; у навчальному електронному посібнику «Transnational Challenges: Organized Crime» [18] автору належить зміст розділів: «Causes of Crime», «Types of Crime», «Organized Crime», «International Co-Operation in Fighting Organized Crime» та розроблення тестових завдань.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження доповідалися на наукових і науково-практичних конференціях різного рівня, серед яких: *міжнародні* – «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Київ 2009, 2010, 2012 рр.), «Science progress in European countries: new concepts and modern solutions» (2018 р. м. Штутгарт, Німеччина), «Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування:» (Львів, 2018 р.); *всеукраїнські* – «Кредитно-модульна система підготовки фахівців» (Запоріжжя 2008, 2009 рр.), «Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти» (Київ 2014, 2015 рр.), «Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України» (Хмельницький, 2016 р.), «Комунікативні стратегії інформаційного суспільства: лінгвістика, право, інформаційна безпека» (Київ 2018 р.).

Результати дослідження доповідалися на засіданнях кафедри англійської мови НАДПСУ (2016–2018 рр.).

Публікації. Результати дослідження висвітлено у 18 наукових публікаціях автора (14 – одноосібні), з яких 8 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема, 2 публікації у вітчизняних наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 1 – у зарубіжному науковому виданні), 6 – апробаційного характеру, 4 публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел

(293 найменування, з них 32 – іноземними мовами) та додатків (8 на 25 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки друкованого тексту, основний зміст викладено на 160 сторінках. Роботу ілюстровано 12 рисунками та 9 таблицями.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, об'єкт, предмет дослідження, сформульовано його основні завдання, охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, подано інформацію про впровадження й апробацію результатів дослідження, відомості про публікації, у яких відображено основні теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження, а також описано структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Теоретичні основи формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки» – висвітлено теоретичні основи формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів у ВВНЗ, розкрито сутність поняття «інформаційно-аналітична компетентність майбутніх офіцерів-прикордонників», охарактеризовано основні підходи до вирішення проблеми дослідження, розкрито сутність та особливості іншомовної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

За умов розвитку інформаційних технологій у всьому світі загострилася проблема подолання і попередження інформаційних загроз. Інформація перетворюється на потужну зброю, що чинить величезний вплив на суспільну думку, спричиняє соціальні конфлікти та загострює наявні суспільні проблеми.

Тому необхідною умовою успішної професійної діяльності для кожного фахівця правоохоронних органів стає володіння навичками інформаційно-аналітичної діяльності. У зв'язку з цим до структури професійної компетентності фахівця будь-якого профілю об'єктивно належить інформаційно-аналітична компетентність, яка має могутній потенціал і слугує основою подальшого її розвитку.

У психолого-педагогічній літературі існує кілька підходів до визначення і тлумачення поняття «інформаційно-аналітична компетентність (О. Гайдамак; Н. Зінчук, Н. Лобач, Л. Петренко, Н. Риждова; Н. Фролова та ін.). На підставі проведеного аналізу й узагальнення наукових тлумачень розглянуто інформаційно-аналітичну компетентність майбутніх офіцерів-прикордонників як *складник професійної компетентності, який відображає готовність і здатність майбутніх офіцерів-прикордонників застосовувати інформаційно-аналітичні знання, уміння, навички в сукупності з їхніми особистісними якостями під час роботи з інформацією різних видів і форм представлення, а також здатність проводити пошук, оцінювання, збереження, аналіз, оформлення й передачу важливої інформації з метою отримання якісно нового знання для прийняття відповідальних рішень у професійній діяльності.*

Установлено, що на формування ІАК майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки суттєво впливають такі підходи: системний, діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований. Серед перерахованих підходів найбільший вплив на означений процес має особистісно орієнтований, оскільки забезпечує опанування ІАК майбутніх офіцерів-прикордонників, де засвоєння іноземної мови дозволяє забезпечити розвиток інтелектуально-творчого потенціалу майбутнього фахівця, критичного мислення, його цінностей, мотивів та намірів з урахуванням природних особливостей.

З'ясовано, що для іншомовної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників характерними є: домінування суб'єкт-об'єктних відносин; репродуктивна спрямованість навчання; обмеженість навчально-методичного комплексу, що містить переважно посібники, побудовані на традиційній основі з переважанням граматики-перекладного методу; переважання фронтальної форми роботи на практичних заняттях. Робочі програми навчальної дисципліни «Іноземна мова», «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Теорія і практика спеціального перекладу з основної іноземної мови» НАДПСУ мають на меті – оволодіння майбутніми офіцерами-прикордонниками іншомовною комунікативною компетентністю, уміннями та навичками перекладацької діяльності для виконання службових обов'язків. Іншомовна підготовка базується на загальнодидактичних та специфічних принципах:

– *системності*, яка досягається шляхом організації іншомовної підготовки на основі єдиної нормативної бази, стандартизації навчальних програм та критеріїв оцінювання результатів;

– *послідовності* та *безперервності* мовної підготовки, що забезпечує безперервний розвиток професійної комунікативної іншомовної компетенції впродовж усієї службової діяльності завдяки навчанню на курсах іншомовної підготовки та самоосвіти;

– *автономності* навчання, що передбачає систематичну цілеспрямовану самостійну роботу з підтримання та вдосконалення досягнутого раніше мовного рівня;

– *індивідуалізації і диференціації* навчання, що в контексті особистісно орієнтованої освіти є ефективними для формування якостей особистості майбутніх офіцерів-прикордонників, важливих для їхньої майбутньої професійної діяльності;

– *службової необхідності*, що полягає у відповідності змісту та обсягу іншомовної підготовки конкретним потребам службової і професійної діяльності співробітників Державної прикордонної служби України та правоохоронних органів.

Отже, визначення педагогічних підходів, особливостей іншомовної підготовки у ВВНЗ дозволило висвітлити науково-методичні основи формування ІАК майбутніх офіцерів-прикордонників.

У другому розділі – «Обґрунтування та реалізація педагогічних умов і структурно-логічної моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної

підготовки» – розкрито компоненти, критерії, показники й рівні сформованості цього особистісного утворення, обґрунтовано педагогічні умови та розроблену структурно-логічну модель формування ІАК майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки.

Визначено структуру ІАК майбутніх офіцерів-прикордонників, що становить єдність ціннісно-мотиваційного, когнітивного-операційного, діяльнісного та рефлексивного компонентів. Кожний з компонентів володіє певним змістом: ціннісно-мотиваційний – мотиваційне, професійне та особистісне ставлення до інформації та її смислу; психологічну готовність до професійної діяльності, ціннісні орієнтації особистості, теоретичні знання; когнітивно-операційний – на основі знань про структуру, призначення та інформаційні ресурси глобальних інформаційних мереж здійснювати пошук та відбір інформації іноземною мовою, необхідної для виконання оперативно-службових завдань; діяльнісний – уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати, інтерпретувати, узагальнювати і критично оцінювати автентичні іншомовні першоджерела в галузі безпеки кордону з метою використання їхніх результатів у конкретних умовах професійної діяльності; рефлексивний – усвідомлення особистісного досвіду в інформаційно-аналітичній діяльності, оцінка отриманого результату, знаходження помилок та вміння їх виправляти. З урахуванням структури ІАК майбутніх офіцерів-прикордонників і змісту її компонентів, особливостей оперативно-службової діяльності для оцінки рівня сформованості їх ІАК було виокремлено чотири критерії: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та суб'єктний.

У процесі дослідження було з'ясовано, що підвищенню ефективності формування ІАК майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки сприяє сукупність таких педагогічних умов: побудова навчального процесу на засадах особистісно орієнтованого підходу з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки; використання інформаційних технологій як засобу створення інформаційного середовища в підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників; організація самостійної роботи майбутніх офіцерів-прикордонників з використанням інформаційно-комунікативних технологій.

Першу педагогічну умову реалізовано на основі таких проблемних, інтерактивних форм і методів навчання: творчі проекти, дискусія, «мозковий штурм», круглий стіл, рольова гра тощо. Зокрема для реалізації першої педагогічної умови було проаналізовано зміст та визначено коло тих знань і вмінь, що стосуються власне інформаційно-аналітичної компетентності в процесі вивчення майбутніми офіцерами-прикордонниками таких навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки, як «Іноземна мова», «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Теорія і практика спеціального перекладу з основної іноземної мови».

Другу педагогічну умову впроваджено шляхом використання мультимедіа, мережових технологій, серед яких пріоритетними є електронне освітнє середовище Moodle, технології і сервіси Інтернет, оскільки вони стали доступними інформаційними провідниками і засобом обміну думками.

Третю педагогічну умову було впроваджено шляхом організації позааудиторної самостійної роботи творчого характеру, яка охоплювала процес власної обробки іншомовних джерел інформації майбутніми майбутніми офіцерами-прикордонниками. Розвиток ІАК майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки здійснюється у формі участі в олімпіадах з іноземної мови серед ВВНЗ, науково-практичних конференціях, публікацій у наукових збірниках тощо. Формування ІАК відбувається поетапно за допомогою послідовної реалізації структурно-логічної моделі (рис. 1) на практиці. Запланований результат досягається шляхом опанування майбутніх офіцерів-прикордонників змістом і формами навчальної діяльності на мотиваційному, практичному і результативному етапах.

У структурно-логічній моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників виділено три блоки: організаційний (мета, принципи, підходи формування та компоненти інформаційно-аналітичної компетентності), практичний (методика та етапи формування інформаційно-аналітичної компетентності), результативний (критерії, показники та рівні сформованості складників інформаційно-аналітичної компетентності).

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка педагогічних умов формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки» – подано етапи, зміст, методичку педагогічного експерименту, здійснено аналіз результатів формувального етапу експерименту, розроблено методичні рекомендації для викладачів кафедр іноземних мов вищих військових навчальних закладів щодо використання особистісно орієнтованого підходу в навчальному процесі.

З метою визначення стану сформованості ІАК майбутніх офіцерів-прикордонників було використано методи анкетування і опитування. За допомогою цих методів ми накопичили значний емпіричний матеріал. Зокрема, анкетування було проведено серед здобувачів вищої освіти і науково-педагогічного складу НАДПСУ, у якому брали участь 23 викладачі іноземної мови і 105 здобувачів вищої освіти 2 курсу факультету правоохоронної діяльності та права (спеціальність «Правознавство. Правоохоронна діяльність») і факультету охорони та захисту державного кордону (спеціальність «Безпека державного кордону»).

За результатами констатувального етапу експерименту встановлено, що в процесі формування ІАК майбутніх офіцерів-прикордонників, науково-педагогічні працівники та переважна більшість майбутніх офіцерів-прикордонників розуміють роль і сутність ІАК в освітньому процесі й у процесі іншомовної підготовки.

Аналіз відповідей засвідчив, що про зміст інформаційно-аналітичної діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників володіють достатньою інформацією 41,3 % здобувачів вищої освіти, частково – 47,1 %, недостатньо обізнаними виявилися – 11,6 % майбутніх фахівців. Серед мотивів оволодіння

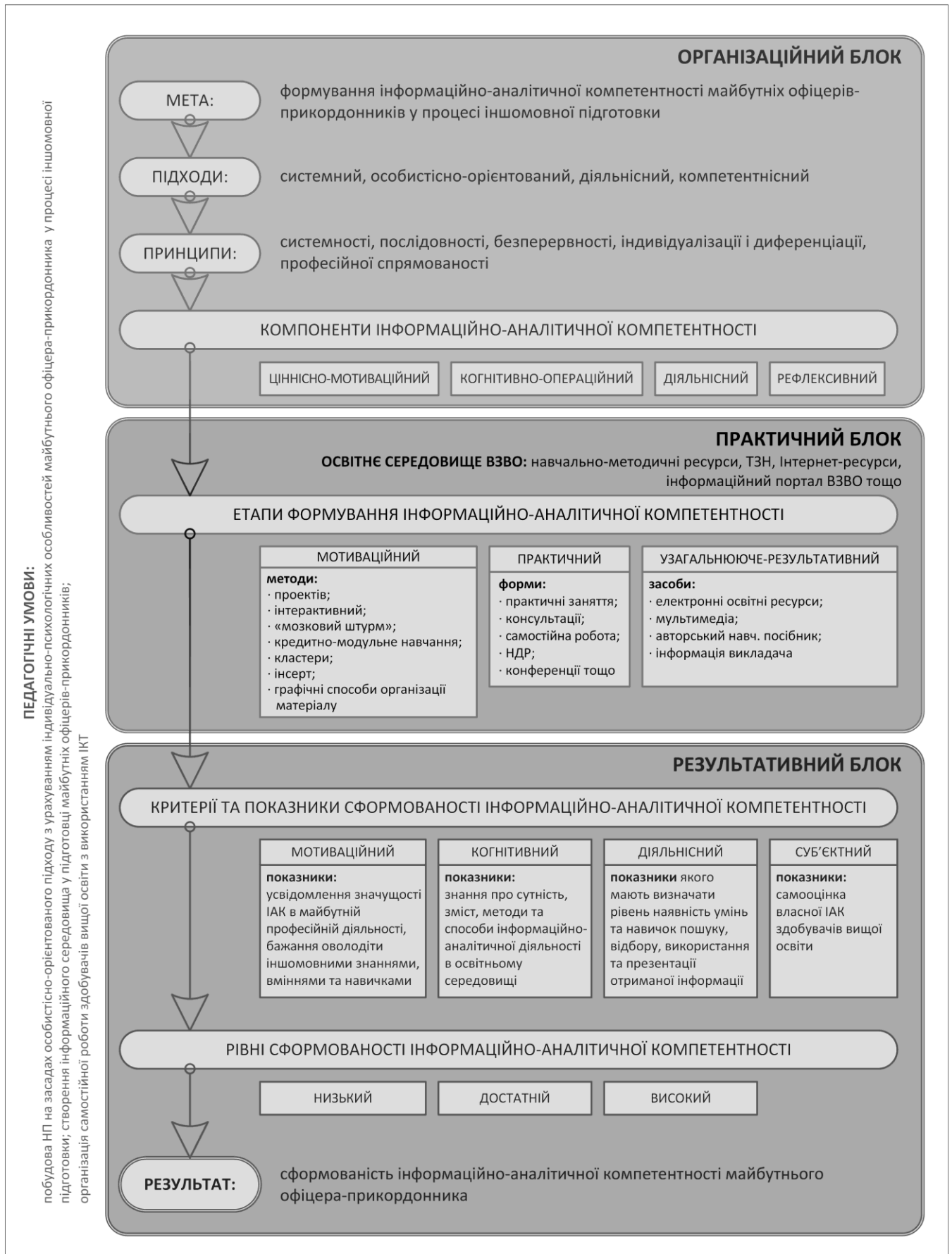

Рис. 1 Структурно-логічна модель формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки

навчальним матеріалом з іноземної мови, за Р. Гарднером (діагностика мотивації вивчення англійської мови – Attitude/Motivation Test Battery), виділені такі: отримання задоволення від процесу навчання (5,2 %), забезпечення гарної успішності з дисципліни (5,7 %), особистісне професійне зростання (23,7 %), отримання професійно значущої інформації (33,1 %), поїздки за кордон (11,1 %), розширення можливостей спілкування (11,0 %), престиж володіння іноземною мовою (10,2 %); вагомість самоосвіти в процесі формування ІАК визнали як важливу 41 %; у можливість набути ІАК під час навчання у ВВНЗ схильні вірити 44 %, із сумнівом ставляться 15 %.

Результати анкетування засвідчили, що майбутні фахівці вважають за потрібне формування ІАК у процесі іншомовної підготовки, однак переважають зовнішні мотиви вивчення дисципліни, тобто відсутнє спонукальне бажання набути належних умінь та навичок та згодом творчо підходити до виконання інформаційно-аналітичної роботи на основі обробки іншомовних джерел інформації. З урахуванням характеру навчальної діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників і даних наукової літератури визначено, що сформованість ІАК може виявлятися на низькому, достатньому та високому рівнях.

Перед розподілом учасників формувального етапу експерименту (з курсантів 2-го курсу НАДПСУ) на контрольну (далі – КГ) та експериментальну (далі – ЕГ) групи було проведено дослідження, яке засвідчило, що переважна більшість майбутніх офіцерів-прикордонників (32,45 %) має низький рівень сформованості ІАК, достатній – 46,65 %. Лише 20,9 % здобувачів освіти (залежно від критерію) мали високий рівень сформованості інформаційно-аналітичної компетентності.

Формувальний етап педагогічного експерименту тривав з листопада 2016 р. до квітня 2018 р. і передбачав упровадження педагогічних умов формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки та структурно-логічної моделі такого процесу.

Перший етап (мотиваційний) передбачав формування в майбутніх офіцерів-прикордонників стійкого інтересу до набуття інформаційно-аналітичної компетентності як складника професійної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, до творчого опрацювання завдань у процесі іншомовної підготовки; сприяння появі в здобувачів вищої освіти почуття успіху, бажання подальшого вдосконалення набутих знань і умінь з інформаційно-аналітичної обробки інформації. У формі круглих столів, «мозкового штурму», дискусій, інтерактивних ділових ігор іноземною мовою, під час проведення консультацій і самостійної роботи в майбутніх офіцерів-прикордонників зростав інтерес до розвитку ІАК шляхом пошуку нової значущої інформації. Виникає впевненість у потребі поповнення знань і досвіду, а отже, у формуванні ІАК. Формування ціннісно-мотиваційного компоненту ІАК майбутніх офіцерів-прикордонників не можна обмежити рамками першого етапу, а здійснюється постійно на кожному занятті шляхом усвідомлення важливості набуття майбутніми офіцерами-прикордонниками інформаційно-аналітичних умінь і ефективності їхнього застосування в освітній і майбутній професійній діяльності.

Другий етап – практичний – реалізувався через систему вмінь і навичок пошуку і обробки іншомовних інформаційних джерел. Набуті вміння і навички потрібні для продуктивної інформаційно-аналітичної діяльності. На практичному етапі формувався когнітивно-операційний і діяльнісний компоненти інформаційно-аналітичної компетентності. Відбувалося поглиблення і систематизація знань основ обробки іншомовної інформації (аналіз, синтез, структурування) з використанням інформаційно-комунікативних технологій, майбутні офіцери-прикордонники навчалися планувати освітню діяльність, використовувати ефективні методи вирішення творчих завдань на практиці, а також засвоювати навички публічного виступу іноземною мовою.

Вирішення цих завдань здійснювалося на базі авторського електронного навчального посібника «Транснаціональні виклики: організована злочинність», спрямованого на формування когнітивно-операційного і діяльнісного компонентів ІАК. Творчі завдання, запропоновані в мультимедійному посібнику, спрямовані на розвиток умінь і навичок «згортання» та «розгортання іншомовної інформації», здатності вирішувати творчу задачу методами «мозковий штурм», «кластери», «переплутані логічні ланцюжки», «інсерт», ключових слів, графічними способами організації матеріалу тощо.

Робота над творчими проектами, активна інтелектуально-творча діяльність у рамках участі в науково-практичних конференціях, всеукраїнських олімпіадах з іноземної мови серед ВВНЗ, виступи на круглих столах – усе це сприяє формуванню ІАК майбутніх офіцерів-прикордонників. Організація другого етапу передбачала також реалізацію педагогічної умови, за якою самостійна робота під час спеціально виділеного для цього часу після занять була спрямована на набуття первинного професійного досвіду шляхом самостійної аналітичної обробки іншомовної інформації та підготовки доповідей за обраною тематикою.

Освітнє середовище ВВНЗ характеризується педагогічною взаємодією між професорсько-викладацьким складом та майбутніми офіцерами-прикордонниками й базується на навчально-методичних ресурсах кафедр, технічних засобах навчання, мовних лабораторіях і використанні сучасних інформаційних технологій.

Заключний етап – узагальнювально-результативний – реалізується через моніторинг динаміки процесу формування ІАК, діагностику вмінь обробки інформації в процесі іншомовної підготовки (анкетування, моніторинг знань за результатами звітів про навчальну успішність майбутніх офіцерів-прикордонників). За результатом діагностики у відповідності до сформульованих автором критеріїв формування ІАК визначається рівень сформованості ІАК у майбутнього офіцера-прикордонника. По-друге, цей етап реалізується через формування в майбутніх офіцерів-прикордонників рефлексії інформаційно-аналітичної компетентності, усвідомлення ними важливості своєї ІАК, самоаналіз майбутніх офіцерів-прикордонників дозволяє їм побачити свої слабкі сторони і згодом урахувати їх.

Для визначення результативності формування ІАК майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки було виділено критерії –

мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і суб'єктний. Основними показниками *мотиваційного* критерію є: усвідомлення значущості інформаційно-аналітичної компетентності в майбутній професійній діяльності; зацікавленість іноземною мовою; бажання оволодіти іншомовними знаннями, уміннями та навичками; потреба в самореалізації у процесі вивчення іноземної мови.

Когнітивний критерій характеризують: знання про сутність, зміст, методи та способи інформаційно-аналітичної діяльності в освітньому середовищі; знання норм інформаційної етики та інформаційної культури; уміння відібрати і опрацювати інформацію; уміння класифікувати та систематизувати інформацію іноземною мовою.

Показниками *діялісного* критерію є: наявність умінь та навичок пошуку, відбору, використання та презентації отриманої інформації; інформаційно-аналітична обробка різноманітних іншомовних джерел соціально-економічної, військово-політичної, юридичної та іншої професійно значущої інформації; уміння перекладати/реферувати професійні тексти з рідної на іноземну і навпаки; здатність до самостійного вдосконалення рівня володіння іноземною мовою.

Основними показниками *суб'єктного* критерію є: адекватна самооцінка власної інформаційно-аналітичної компетентності здобувачів вищої освіти; виробленість потреби до формування інформаційно-аналітичної компетентності; здатність оцінити власні можливості у використанні інформаційних технологій, інформаційних ресурсів; здатність адекватно орієнтуватися у інформаційному просторі.

До участі у формуальному етапі експерименту були залучені майбутні офіцери-прикордонники спеціальності «Правоохоронна діяльність» і «Безпека державного кордону». Для можливості зіставлення експериментальних результатів за виділеними показниками до кожного із зазначених критеріїв були визначені експериментальні та контрольні групи.

Після цього всіх майбутніх офіцерів-прикордонників було розподілено на дві групи: ЕГ – 55 осіб, і КГ – 50 осіб. За якісними характеристиками та рівнем сформованості інформаційно-аналітичної компетентності учасники ЕГ і КГ суттєво не відрізнялися. Результати зазначені в табл. 1 свідчать, що домінує тенденція отримання кращих результатів сформованості ІАК за рівнями та критеріями в експериментальних групах (ЕГ), ніж у контрольних (КГ).

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки на початку та наприкінці формуального етапу експерименту

Рівні інформаційно-аналітичної компетентності	На початок експерименту				Наприкінці експерименту			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%
Низький	17	34,0%	17	30,9%	15	30,0	12	21,8%
Достатній	23	46,0%	26	47,3%	24	48,0%	29	52,7%
Високий	10	20,0%	12	21,8%	11	22,0%	14	25,5%

З табл. 1 видно, що до експерименту в КГ і ЕГ була однакова частка майбутніх офіцерів-прикордонників з низьким рівнем сформованості інформаційно-аналітичної компетентності. Після впровадження педагогічних умов кількість курсантів у КГ із низьким рівнем зменшилася на 4 %, водночас в ЕГ – на 9,1 %. Одночасно після формувального етапу експерименту в ЕГ зросла кількість майбутніх офіцерів-прикордонників із високим і середнім рівнями сформованості інформаційно-аналітичної компетентності, а динаміка її сформованості в КГ є значно меншою. Вірогідність результатів дослідження була підтверджена розрахунками з використанням *t*-критерію Стьюдента.

ВИСНОВКИ

У дослідженні розглянуто нові шляхи підвищення якості іншомовної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників шляхом упровадження педагогічних умов і структурно-логічної моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. Отримані результати дослідження підтверджують гіпотезу дослідження, а реалізовані мета і завдання дали змогу сформулювати такі **висновки**:

1. Здійснений аналіз психолого-педагогічної літератури довів, що проблема формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх фахівців у різних галузях є актуальною, їй присвячено багато праць українських та закордонних учених. Однак, попри значний науковий доробок, проблемі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки приділено недостатньо уваги.

Інформаційно-аналітична компетентність майбутніх офіцерів-прикордонників – це складник професійної компетентності, який відображає готовність і здатність майбутніх офіцерів-прикордонників застосовувати інформаційно-аналітичні вміння та навички в сукупності з особистісними якостями під час роботи з інформацією різних видів і форм представлення, а також здатність проводити пошук, оцінювання, збереження, аналіз, оформлення й передачу важливої інформації з метою отримання якісно нового знання для прийняття відповідальних рішень у професійній діяльності. Основними структурними компонентами ІАК є ціннісно-мотиваційний, когнітивно-операційний, діяльнісний та рефлексивний. Кожний з компонентів володіє певним змістом: ціннісно-мотиваційний – мотиваційне, професійне та особистісне ставлення до інформації та її смислу; когнітивно-операційний – на основі знань про структуру, призначення та інформаційні ресурси глобальних інформаційних мереж здійснювати пошук та відбір інформації іноземною мовою; діяльнісний – вміння порівнювати, пояснювати, аналізувати, інтерпретувати, узагальнювати і критично оцінювати автентичні іншомовні першоджерела в галузі безпеки кордону; рефлексивний – усвідомлення особистісного досвіду в інформаційно-аналітичній діяльності, оцінка отриманого результату, знаходження помилок та вміння їх виправляти.

До особливостей іншомовної підготовки, яка діє нині, належать: домінування суб'єкт-об'єктних відносин; репродуктивна спрямованість навчання; обмеженість

навчально-методичного комплексу, що містить переважно посібники, побудовані на традиційній основі з переважанням граматики-перекладного методу; переважання фронтальної форми роботи на практичних заняттях.

2. Критеріями сформованості інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників є мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та суб'єктний. Показники мотиваційного критерію характеризують наявність активності майбутніх офіцерів-прикордонників до виконання інформаційно-аналітичної діяльності, усвідомлення значущості інформаційно-аналітичної компетентності в майбутній професійній діяльності. Показники когнітивного критерію характеризують наявність знань про сутність, зміст, методи та способи інформаційно-аналітичної діяльності в освітньому середовищі. Показники діялісного критерію характеризують наявність умінь та навичок пошуку, відбору, використання та презентації отриманої інформації. Показниками суб'єктного критерію є самооцінка власної інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, прагнення до вдосконалення в майбутній інформаційно-аналітичній діяльності.

Сформованість інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників може бути на низькому, достатньому та високому рівнях.

3. Було визначено та експериментально перевірено педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників: побудова навчального процесу на засадах особистісно орієнтованого підходу з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки; використання інформаційних технологій як засобу створення інформаційного середовища у підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників; організація самостійної роботи майбутніх офіцерів-прикордонників з використанням інформаційно-комунікативних технологій. Визначені умови забезпечують дієвість розробленої структурно-логічної моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, яка складається з трьох взаємопов'язаних блоків – організаційного (мета, принципи, підходи формування та компоненти інформаційно-аналітичної компетентності), практичного (методика та етапи формування інформаційно-аналітичної компетентності), результативний (критерії, показники та рівні сформованості складників інформаційно-аналітичної компетентності). Апробація структурно-логічної моделі передбачала проходження таких етапів: мотиваційного, практичного та результативного.

4. Ефективність педагогічних умов формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників підтвердили результати формувального експерименту. Якщо на початку формувального етапу експерименту в ЕГ достатньо високою була частка курсантів з низьким рівнем ІАК (до 30,90 %), то наприкінці експерименту вона дорівнює 21,80 %. Помітно зросла в ЕГ кількість курсантів із достатнім рівнем ІАК – до 52,70 % (у КГ –

46,00 %). Після впровадження педагогічних умов кількість курсантів у КГ із високим рівнем збільшилася на 1,80 %, водночас в ЕГ – на 3,50 %.

Аналіз результатів дослідження засвідчив, що в майбутніх офіцерів-прикордонників ЕГ відбулися позитивні кількісні і якісні зміни, на відміну від КГ. Достовірність результатів доведена методами математичної статистики.

Виконане дисертаційне дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Потребують подальших досліджень такі питання: уточнення і доповнення компонентів структурно-логічної моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників; розробка та реалізація нових інтерактивних методів та організаційних форм навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в умовах освітньо-інформаційного середовища ВЗВО.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Карасьова Л. А. Окремі питання організації самостійної роботи курсантів вищих військових навчальних закладів. *Вища освіта України*. 2010. Дод. 4, т. III (21). С. 228–233.

2. Карасьова Л. А. Використання мультимедійного супроводу в процесі навчання іноземній мові. *Гуманітарний вісник*. Київ: Гнозис, 2012. Дод. 1 до вип. 27, т. IV (37). С. 156–161.

3. Karasova L. Self-study activity with the use of information and communication technologies in the process of formation of the information and analytical competence of future border guard officers. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2018. Vol. 6, № (4). pp. 74–88. doi: <https://doi.org/10.32919/uesit.2018.04.06>.

4. Карасьова Л. Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників на засадах особистісно-орієнтованого підходу. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Сер.: Педагогічні науки. Хмельницький: вид-во НАДПСУ, 2018. № 4 (15). С. 161–172.

5. Карасьова Л. А. Експериментальна перевірка ефективності моделі та педагогічних умов формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки. *Молодий вчений: наук. журн.* 2018. № 12. С. 87–91.

6. Цвяк Л., Карасьова Л. Структура інформаційно-аналітичної компетентності офіцерів прикордонників. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Сер.: Педагогічні науки. Хмельницький: вид-во НАДПСУ, 2018. № 3 (14). С. 549–557.

7. Карасьова Л. Концептуальні засади формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Сер.: Педагогічні науки. Хмельницький: вид-во НАДПСУ, 2019. № 1 (16). С. 183–191.

8. Карасьова Л. А. Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки як

педагогічна проблема. *Nauka i studia. Pedagogiczne nauki. Przemysl*, 2019. № 3 (192). pp. 51–55.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Карасёва Л. А. Использование мультимедийной презентации в обучении иностранным языкам. *Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти*: матеріали I міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 17 квіт. 2014 р.). Київ: Кафедра, 2014. С. 212–213.

10. Карасёва Л. А., Сичкарь Н. Н. Организация учебного процесса в виртуальной образовательной среде с применением Интернет-технологий. *Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти*: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 16 квіт. 2015 р.). Київ: Кафедра, 2015. С. 147–149.

11. Карасьова Л. А. Використання інформаційних технологій у розвитку інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх фахівців сектору безпеки. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України*: тези IX всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 8 груд. 2016 р.). Хмельницький: вид-во НАДПСУ, 2016. С. 285–286.

12. Карасьова Л. А. Педагогічні умови ефективного формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі навчання іноземної мови. *Science progress in European countries: new concepts and modern solutions: conference papers* (Stuttgart, December 28, 2018). Stuttgart, 2018. pp. 326–331.

13. Карасьова Л. А. Роль іноземної мови у формуванні інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. *Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування*: тези міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 21–22 груд. 2018 р.). Львів, 2018. С. 114–116.

14. Карасьова Л. А., Феоділова Л. В., Яковенко Н. В., Марічева С. М. Формування критичного мислення як засіб інтенсифікації іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти у ВВНЗ. *Комунікативні стратегії інформаційного суспільства: лінгвістика, право, інформаційна безпека*: матеріали IX всеукр. наук. конф. молодих учених, студентів та курсантів. Київ: Нац. акад. СБУ, 2018. С. 137–145.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

15. Карасьова Л. А. Адаптація кредитно-модульної технології до організації навчального процесу кафедри іноземних мов НАСБУ. *Кредитно-модульна система підготовки фахівців*: зб. наук. праць VIII всеукр. наук.-метод. конф. Запоріжжя: вид-во ЗДІА, 2008. С. 114–118.

16. Карасьова Л. А. Досвід організації самостійної роботи курсантів у процесі навчання іноземній мові в умовах КМСОНП. *Кредитно-модульна система підготовки фахівців*: зб. наук. праць IX всеукр. наук.-метод. конф. Запоріжжя: вид-во ЗДІА, 2009. С. 48–50.

17. Карасьова Л. А. Особливості впровадження модульно-рейтингової системи контролю та оцінювання навчальних досягнень курсантів іноземної мови. *Вища освіта України*. 2009. Дод. 4, п. V (17). С. 101–107.

18. Карасьова Л. А., Загорулько С. В., Джужа А. А. Транснаціональні виклики: організована злочинність: навч. посіб. 2018. URL: <http://electronicstudybooks.in.ua/index.php/spetsialni/transnational-challenges-organized-crime>.

АНОТАЦІЇ

Карасьова Л. А. Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2019.

Дисертацію присвячено дослідженню проблеми формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки. Розкрито сутність інформаційно-аналітичної компетентності, її структуру, зміст. Визначено критерії та показники, охарактеризовано рівні сформованості інформаційно-аналітичної компетентності в процесі іншомовної підготовки, розроблено структурно-логічну модель. Обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі іншомовної підготовки: побудова навчального процесу на засадах особистісно орієнтованого підходу з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей майбутніх офіцерів-прикордонників; використання інформаційних технологій як засобу створення інформаційного середовища в підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників; організація самостійної роботи майбутніх офіцерів-прикордонників з використанням інформаційно-комунікативних технологій.

Ключові слова: майбутні офіцери-прикордонники, інформаційно-аналітична компетентність, іншомовна підготовка, педагогічні умови, методи навчання, структурно-логічна модель.

Карасёва Л. А. Формирование информационно-аналитической компетентности будущих офицеров-пограничников в процессе иноязычной подготовки. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия МОН Украины, Хмельницкий, 2019.

Диссертация посвящена исследованию проблемы формирования информационно-аналитической компетентности будущих офицеров-пограничников в процессе иноязычной подготовки. Раскрыта сущность

информационно-аналитической компетентности, ее структура, содержание. Определены критерии и показатели, охарактеризованы уровни сформированности информационно-аналитической компетентности, разработана её структурно-логическая модель. Обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия формирования информационно-аналитической компетентности будущих офицеров-пограничников в процессе иноязычной подготовки: построение учебного процесса на основе личностно ориентированного подхода с учетом индивидуально-психологических особенностей будущих офицеров-пограничников; создание информационной среды в подготовке будущих офицеров-пограничников; организация самостоятельной работы будущих офицеров-пограничников с использованием информационно-коммуникативных технологий.

Ключевые слова: будущие офицеры-пограничники, информационно-аналитическая компетентность, иноязычная подготовка, педагогические условия, методы обучения, структурно-логическая модель.

Karasova L. A. Formation of Information-Analytical Competence of the Future Border Guard Officers in the Course of Foreign Language Training. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining a degree of Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 «Theory and Methods of Vocational Training». – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2019.

The dissertation deals with the problem of information-analytical competence of the future border guard officers in the course of foreign language training. The essence of information-analytical competence is understood as an immediate component of professional competence that reflects the readiness and ability of the future border guard officers to apply information and analytical knowledge, their abilities, skills and personal qualities while processing information of various types and forms of presentation; ability to search for, evaluate, store, analyze, issue and disseminate important information in order to obtain qualitatively new knowledge necessary for decision-making in professional activity. The structure of the information-analytical competence is the unity of four components, in particular, value and motivational one, cognitive and operative component, activity component and subjective one. The content of training is improved on the basis of a learner-oriented approach. The criteria (motivational, cognitive, activity and subjective), indicators and levels (high, acceptable, low) of information and analytical competence formation have been determined. A model that consists of organizational, practical and resultative blocks has been developed. Organizational block of the structural and logical model includes the purpose, pedagogical approaches, principles and components of information-competence. The practical block combines the stages, methods, forms and ways of formation of the informational-analytical competence of the future border guard officers. The resultative block provides evidence of criteria, levels and results of the study. The purpose of the system-based factor is to form information-analytical

competence of the future border guard officers in the course of foreign language training. In order to form the phenomenon mentioned there have been reasoned and experimentally tested the following pedagogical conditions: organization of the educational process on the basis of a learner-oriented approach that requires taking into account individual psychological peculiarities of the future border guard officers; creation of information environment in the future border guard officers training process; using information technology during the future border guard officers' individual work.

Methodical recommendations for scientific-pedagogical staff of military higher education institutions on the applying of learner-oriented approach in the educational process and the authors' multimedia manual «Transnational Challenges: Organized Crime» with creative tasks for the cadets have been developed. The results of the study confirmed the effectiveness of the proposed pedagogical conditions and the structural-logical model of the future border guard officers' information-analytical competence formation.

Key words: future border guard officers, informational and analytical competence, foreign language training, pedagogical conditions, teaching methods, the structural and logical model.

Підписано до друку 19.09.2019 р. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 691.

Видавець ПП Заколотний М. І.
м. Хмельницький, вул. Соборна, 55
тел.: (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3770 від 28.01.2010 р.